

ISSN: 3060-4613

MAKTABGACHA
VA MAKTAB
TA'LIMI VAZIRLIGI

O'zbekiston
Milliy Pedagogika
Universiteti

No6(4)
2026

- 13.00.00 Pedagogika fanlari
- 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
- 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
- 13.00.03 Maxsus pedagogika
- 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
- 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
- 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
- 13.00.07 Ta'limda menejment
- 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
- 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
- 07.00.00 Tarix fanlari
- 19.00.00 Psixologiya fanlari
- 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
- 02.00.00 Kimyo fanlari
- 03.00.00 Biologiya fanlari
- 09.00.00 Falsafa fanlari
- 10.00.00 Filologiya fanlari
- 11.00.00 Geografiya fanlari

M

AKTABGACHA VA AKTAB TA'LIMI

Pedagogika, psixologiya fanlariga ixtisoslashgan ilmiy jurnal

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Elektron nashr. 310 sahifa,
12-iyun, 2026-yil.

BOSH MUHARRIR:

Karimova E'zoza Gapijranovna – O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vaziri

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI

Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik
Shoumarov G'.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik
Qirg'izboyev A.K. – Tarix fanlari doktori, professor
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor
Shermuhhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)
Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)
Wookyuu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)
Mizayeva F. O. – Pedagogika fanlari doktori, dotsent
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor
Abdullayeva N. Sh. – Pedagogika fanlari doktori (DSc), professor
Doniyorov S. M. – "Yangi O'zbekiston" va "Pravda Vostoka" gazetalari tahririyati DM bosh muharriri, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan jurnalist, filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (Phd)
Shomurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Mirzayeva F. O. – pedagogika fanlari doktori (DSc), dotsent
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis institute dotsenti
Saifnazarov I. – falsafa fanlari doktori, professor
Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)
Tillashayxova X.A. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa (PhD) doktori, dotsent
Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori
Ashurov R. R. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Panjiyev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari
Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Vaxobov Anvar Abdusattor o'g'li – Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent

Muassis: "Tadbirkor va ishbilarmon" MChJ

Hamkorlarimiz: O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi, O'zbekiston milliy pedagogika universiteti

EDITOR-IN-CHIEF:

Karimova E'zoza Gapirzhanovna – Minister of Perschool and School Education of the Republic of Uzbekistan

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

EDITORIAL BOARD MEMBERS:

Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician

Shoumarov G. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician

Qirg'izboyev A. K. – Doctor of Historical Sciences, Professor

Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Shermuhhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor

Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)

Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)

Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)

Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)

Wookyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)

Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)

Mizayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor

Abdullayeva N. Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Professor

Doniyorov S. M. – Editor-in-Chief of the DM Editorial Office of the newspapers “Yangi O'zbekiston” and “Pravda Vostoka”, Honored Journalist of the Republic of Uzbekistan, Doctor of Philosophy (PhD) in Philology, Associate Professor

Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)

Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor

Mirzayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Associate Professor

Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service

Saifnazarov I. – Doctor of philosophy, professor

Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)

Tillashayxova X.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor

Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics

Ashurov R. R. – Doctor of Philosophy (PhD) in Psychology, Associate Professor

Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region

Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun

Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences

Vakhobov Anvar Abdusattor oglu – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences, Associate Professor

“Maktabgacha va maktab ta'limi” jurnali O'zbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasining quyidagi qarorlariga asosan pedagogika va psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) hamda fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalaridagi asosiy ilmiy natijalarni chop etish uchun milliy ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan:

Pedagogika fanlari bo'yicha: OAK Kengashi tavsiyasi (26.08.2024-y., №11-05-4381/01) asosida:

- Ekspert kengashi (29.10.2024-y., №10)
- Rayosat qarori (31.10.2024-y., №363/5)

Psixologiya fanlari bo'yicha: Toshkent davlat pedagogika universiteti murojaatiga asosan OAK tavsiyasi (24.04.2025-y., №11-05-2566/01):

- Ekspert kengashi (25.05.2025-y., №10)
- Rayosat qarori (08.05.2025-y., №370/5)

“Maktabgacha va maktab ta'limi”
jurnali

26.09.2023-yildan

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti
Administratsiyasi huzuridagi Axborot
va ommaviy kommunikatsiyalar
agentligi tomonidan **№C-5669363**
reyestr raqami tartibi bo'yicha
ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: **№136361**

MUNDARIJA

Maktab o'quvchilarining musiqiy tafakkurini rivojlantirishning pedagogik shart-sharoitlari	10
<i>Abilov Muslim Normuxammadovich</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarini milliy qadriyatlar ruhida tarbiyalashning pedagogik ahamiyati.....	14
<i>Bolqiyev Axmad</i>	
Jamiyat muhitida radikalizmning oldini olishga qaratilgan uzluksiz profilaktika tizimini yaratish	17
<i>Axmedova Iroda Shaxitbekovna</i>	
Inklyuziv ta'lim va gospital pedagogikani rivojlantirishda pedagogning tashkilotchilik madaniyati: nazariy va amaliy aspektlar	22
<i>Djabborov Ma'sud Bahriddinovich, Arolova Zarina Lochin qizi</i>	
Developing Sociolinguistic Competence in Intensive Teaching of Foreign Languages to Adults	28
<i>G. R. Tolibova</i>	
Языковая выразительность и художественный мир сказки "Муха-Цокотуха"	31
<i>Garifullina Alsu Robert qizi</i>	
Boshlang'ich sinflarda nasriy asarlarni o'qitish	35
<i>Ibodullayeva Madina Muzaffar qizi</i>	
Nutq kamchiligiga ega bo'lgan bolalarda nutq faoliyatining yuzaga kelish xususiyatlari	38
<i>Ibroximova Fotimaxon Qobiljon qizi</i>	
Rezervga bo'shatilgan harbiy xizmatchilarni fuqarolik hayotiga ijtimoiy-psixologik reintegratsiyasining nazariy-metodologik tahlili (CTP dasturi misolida).....	42
<i>Ikmatullayev G'ayrat Zokirovich</i>	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining o'quv motivatsiyasini innovatsion pedagogik texnologiyalar asosida rivojlantirish yo'llari	47
<i>Islamova Fotima Shamsiddinovna, Ismoilova Mohinur Faxriddin qizi</i>	
Raqamli ta'lim muhitida milliy o'quv dasturini amaliyotga joriy etishning asosiy tamoyillari	52
<i>Mamanazar Djumayev</i>	
Turli vazn toifalaridagi dzyudochilarning texnik-taktik tayyorgarligini takomillashtirish	61
<i>I. B. Matmuratova</i>	
Maktabgacha ta'limda xalqaro monitoring va baholash dasturlarining o'rni	65
<i>Mutalova Dilnoza Abdurashidovna</i>	
Raqamli texnologiyalar orqali o'quvchilarning intellektuallik koeffitsientini rivojlantirish va zamonaviy ko'nikmalarini shakllantirish	69
<i>Normamatova Sevinch Asror qizi</i>	
Ona tilidan o'quvchilarning pragmatik kompetensiyasining rivojlanganlik darajasini aniqlash mezonlari.....	73
<i>Oloqova O'g'iljon Mamanazarovna</i>	
Oliy ta'limda adaptiv raqamli ta'lim texnologiyalari asosida o'quv jarayoni samaradorligini oshirish modeli ...	77
<i>Quchqarova Dilnovoz Shaymaxammad qizi</i>	
Bo'lajak tarbiyachilarning kasbiy kompetensiyalarini autentik videomateriallar asosida rivojlantirish metodikasi	81
<i>Qurbonova Shalola Ilhomiddinovna</i>	
Jadid ma'rifatparvarlari pedagogik merosini tadqiq etishning zamonaviy ijtimoiy-pedagogik ahamiyati	84
<i>Raxmatova Dilbar Anvar qizi</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarining funksional savodxonligini xalqaro baholash dasturlari asosida rivojlantirish	88
<i>Shavqiddin Burxonov</i>	
Development of Students' Artistic Taste and Aesthetic Education as a Pedagogical Problem.....	91
<i>Temirov Murodjon Anvarovich</i>	
O'smirlarda huquqiy madaniyatni shakllantirishda ma'naviy-ma'rifiy faoliyatning pedagogik imkoniyatlari...	95
<i>Umarov Qobiljon</i>	

Ta'lim va tarbiya tizimida falsafiy yondashuvning pedagogik asoslari	98
Umurov Sharif Rajabovich	
Boshlang'ich sinf ona tili darslarida so'z turkumlariga oid mashg'ulotlar ustida ishlash	102
Voxidova Muqaddas Rasuljon qizi	
Методические основы развития критического мышления обучающихся при изучении информационных технологий в условиях использования искусственного интеллекта	106
Панжиева Назолат Норматомовна	
Динамика морфологической системы современного русского языка в условиях цифровизации	111
Тураева Дилфуза Даминовна	
Zamonaviy pedagogik texnologiyalar va ularning ta'lim samaradorligiga ta'siri	116
Abdug'aniyeva Saodat Shuhrat qizi	
Blended Learning Pedagogy in University EFL Writing Courses: Effects on Linguistic Accuracy and Learner Autonomy	120
Inomidinova Dildorxon Ikramovna	
O'smirlik davrida psixologik rivojlanishning muhim jihatlari va uning determinantlari.....	125
M. S. Usmonova	
The Relationship Between Grammar Knowledge and Writing Proficiency in EFL Learners	130
Tahirova Shaxribonu	
Особенности интерпретации юридических терминов в медиатекстах.....	139
Хамидова Нигора Тулкуновна	
Sportchilarning ijtimoiy moslashuvda murabbiy shaxsining roli	142
Akbarova Maloxatoyimposhsha Saidto'ra qizi	
Raqamli asrda yoshlarning media savodxonligi: ingliz tili og'zaki nutq ko'nikmalarini rivojlantirishda vlog yuritishning o'rni.....	146
Akramova Yulduz Farxadovna, To'rayeva Maftuna Ravshanovna	
Naqshbandiya ta'limotida psixospiroital paradigmalarning mohiyati	151
Ashurova Gulru	
Raqamli ta'lim muhitida talabalarining hamkorlikdagi o'quv faoliyatini monitoring qilish mexanizmlari.....	154
Bekmuratov Qadirbergen Quwanishbaevich	
Oliy ta'lim muassasasi talabalarining kasbiy-ijodiy qobiliyatlarini takomillashtirish.....	158
Hotamov Lochinbek Uktam o'g'li	
Improving Speaking Skills Through Authentic Videos Abstract	162
Imamaliyeva Gulnoza Ulug'bekovna	
Bo'lajak o'qituvchilarning kommunikativ kompetensiyalarini rivojlantirish metodikasi (pedagogik ritorika fani misolida).....	168
Ismoilov Muhammadkarim Miraxmat o'g'li	
Boshlang'ich ta'limda kommunikativ universal o'quv faoliyatlarini rivojlantirishning texnologik asoslari (2-sinf rus tili darslari misolida)	170
Jabborova Muslima Toxirovna	
Pedagogik amaliyot jarayonida talabalarining kasbiy kompetensiyasini shakllantirishning innovatsion mexanizmlari	175
Karimova Barno Ergashevna	
Raqamli ta'lim muhitida milliy o'quv dasturini amaliyotga joriy etishning asosiy tamoyillari	178
Mamanazar Djumayev	
Raqamli transformatsiya sharoitida ta'lim jarayoniga sun'iy intellekt texnologiyalarini joriy etishning pedagogik-didaktik asoslari	187
Maxmudova Gulchiroy G'anisherovna	
Regbi mashg'ulotlari jarayonida talabalarining tezkor-kuch sifatlarini rivojlantirishning differensial metodikasi	191
Nematov Bahodirbek Baxtiyor o'g'li	
Oila muhitida siblinglararo munosabatlarda psixologik manipulyatsiyaning namoyon bo'lish xususiyatlari...	195
Nishanova Zulfizar Yashin qizi	

Bo'lajak boshlang'ich ta'lim o'qituvchilarini tayyorlashning hozirgi holati hamda innovatsion ta'lim texnologiyalari va tpack yondashuvi asosida pedagogik shart-sharoitlarni takomillashtirish	199
Nozimabonu Tojiboyeva	
Agressiv xulqning ijtimoiy-psixologik determinantlari.....	204
O'ktamova Shohida Odilbek qizi	
Sun'iy intellekt vositalaridan foydalanishning pedagogik afzalliklari va xavflari.....	209
Oqil Ochilov Lutfullo o'g'li	
Kichik tadbirkorlik subyektlarining hudud eksport salohiyatini oshirishga ta'sirining ekonometrik-statistik tadqiqi	214
Boymatova Dildora Olim qizi, Toshaliyeva Saodat Toxirovna	
Eshitishida nuqsoni bo'lgan bolalarga tovush yo'nalishini aniqlashtirish metodikasi.....	218
Haydarov Islomjon Hatamjon o'g'li	
Bolalar folklori asosida boshlang'ich sinf o'quvchilarining badiiy-ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirishning ijtimoiy-pedagogik zaruriyati	222
Jo'raboyeva Mushtariy Jamoldin qizi	
O'zbekistonda maktab ta'limida o'quvchilarning kasbiy salohiyatini aniqlashda sun'iy intellektdan foydalanish	228
Karimova Sarvinoz Hojiqurbonovna	
Aqli zaif bolalarning so'zlashuv nutqiga qo'yiladigan talablar	233
N. S. Mirbabayeva	
Oliy ta'lim muassasasida ta'lim va tarbiya berish metodlari	237
Kamalov Rustam Azizovich	
Bo'lajak logopedlarni tayyorlashda pedagogik mahoratini rivojlantirish xususiyatlari.....	241
Shamsiyeva Sevara Yusupovna	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida ekologik tarbiyani rivojlantirishda loyihaviy ta'lim texnologiyalaridan foydalanish	244
Tangirqulov Elmurod Aliyarovich	
Ta'lim jarayonida sun'iy intellekt va raqamli texnologiyalardan foydalanish	248
Toshtemirova Sarvinoz Obidovna	
Shaxsning ijtimoiy-psixologik yo'naltirilganligi guruhviy jipslikni belgilovchi individual omil sifatida	251
Turayev Nurmuhammad Alibek Fozil o'g'li	
Alohida ta'lim ehtiyojlari bo'lgan bolalar og'zaki va yozma nutqini rivojlantirish (aqliy rivojlanishida nuqsoni bo'lgan bolalar misolida).....	254
G'ofurova Umida O'tkirbek qizi	
The Role of Artificial Intelligence in Creating Interactive Methods in English.....	258
Urozboyeva Mavluda Shukurlo qizi	
Bo'lajak muhandislarda ekologik madaniyatni rivojlantirishning ilmiy-pedagogik asoslari	262
Xalikova Xurshida Abdullayevna	
Suv ekotizimlarida turlar sonining kamayishini eDNA metabarkoding orqali aniqlash va uning oziq-ovqat xavfsizligidagi ahamiyati.....	267
Xalilova Nigora Ixtiyorovna, Izzatilloeva Umida Kamolovna	
Asalarilar sonining kamayishi va global ekologik xavf	272
Xalilova Nigora Ixtiyorovna, Sayfulloyeva Dilnura Samandarovna	
Enhancing A2 Learners' English Speaking Skills Through Short Stories With Structured Question-and-Answer Activities.....	276
Xudoyberdiyeva G. Sh.	
Кризис интеллигента и поиск смысла жизни в русской и мировой прозе XX Века: сравнительный анализ романов "Обломов" (И. Гончаров) и "Великий гатсби" (Ф. С. Фицджеральд) ..	280
Аманова А. А., Саттарова М.	
Понятие профессиональной ориентации и ее педагогическая сущность	285
Каримова Наргиза Абдугафуровна	
Talabalarning sun'iy intellektli ta'limiy vositalarni loyihalash kompetentligini shakllantirishning pedagogik shartlari	289
Toxirov Feruz Jamoliddinovich	

Maktab ta'lim tizimida STEAM yondashuvini joriy etishda loyiha boshqaruvining roli va samaradorligi 293 Avalboyeva Mavluda Abdumalikovna	293
Raqamli texnologiyalar vositasida bo'lajak o'qituvchilarni kasbiy faoliyatga tayyorlashning innovatsion mexanizmlari 300 Xodjayeva Matlyuba Rustamovna	300
Biologiya darslarida interaktiv metodlar orqali o'quvchilarning tanqidiy va kreativ fikrlashini rivojlantirish 304 Hayitov Abdurasul Eshdavlatovich, Anvarjonova Odinaxon Xayrullo qizi, Rahimova Fazilat Akrom qizi	304

OLIV TA'LIM MUASSASASIDA TA'LIM VA TARBIYA BERISH METODLARI

Kamalov Rustam Azizovich

Mirzo Ulug'bek nomidagi O'zbekiston Milliy universiteti
 Harbiy tayyorgarlik o'quv markazi katta o'qituvchisi

Annotatsiya: Mazkur maqolada oliy ta'lim muassasalarida ta'lim va tarbiya jarayonlarini samarali tashkil etishning zamonaviy metodlari tahlil qilingan. Ta'lim berish jarayonida interfaol metodlar, innovatsion pedagogik texnologiyalar, muammoli ta'lim, loyiha asosida o'qitish hamda axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanishning ahamiyati yoritilgan. Shuningdek, talabalarning kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirish, mustaqil fikrlash, ijodiy yondashuv va ma'naviy-axloqiy fazilatlarini shakllantirishda tarbiyaviy metodlarning o'rni ochib berilgan. Tadqiqot natijalariga ko'ra, ta'lim va tarbiyaning uzviy uyg'unligi talabalarning har tomonlama rivojlanishiga xizmat qilishi asoslab berilgan.

Kalit so'zlar: oliy ta'lim, ta'lim metodlari, tarbiya metodlari, interfaol ta'lim, pedagogik texnologiyalar, innovatsion yondashuv, kompetensiyaviy ta'lim, mustaqil ta'lim, axborot-kommunikatsiya texnologiyalari, ma'naviy tarbiya, talaba shaxsi, kasbiy kompetensiya.

Abstract: This article analyzes modern methods for effectively organizing educational processes in higher education institutions. It emphasizes the importance of using interactive methods, innovative pedagogical technologies, problem-based learning, project-based learning, and information and communication technologies in the educational process. The role of teaching methods in developing students' professional competencies, independent thinking, creativity, and spiritual and moral qualities is also explored. The study's findings demonstrate that a comprehensive combination of education and upbringing contributes to students' all-round development.

Key words: higher education, teaching methods, educational methods, interactive education, pedagogical technologies, innovative approach, competence-oriented education, independent education, information and communication technologies, spiritual education, student personality, professional competence.

Аннотация: В данной статье анализируются современные методы эффективной организации учебно-воспитательных процессов в высших учебных заведениях. Подчеркивается важность использования интерактивных методов, инновационных педагогических технологий, проблемно-ориентированного обучения, проектного обучения и информационно-коммуникационных технологий в образовательном процессе. Также раскрывается роль методов обучения в развитии профессиональных компетенций студентов, формировании самостоятельного мышления, творческого подхода и духовно-нравственных качеств. По результатам исследования обосновывается, что комплексное сочетание образования и воспитания способствует всестороннему развитию студентов.

Ключевые слова: высшее образование, методы обучения, методы воспитания, интерактивное образование, педагогические технологии, инновационный подход, компетентностно-ориентированное образование, самостоятельное образование, информационно-коммуникационные технологии, духовное воспитание, личность студента, профессиональная компетентность.

KIRISH

O'qitish usullari - bu tajriba avloddan avlodga o'tadigan texnikalar, qoidalar va vositalar to'plamidir.

O'quvchining o'quv va kognitiv faoliyatining samaradorligi o'qituvchining o'qitish usullari va texnikalarini to'g'ri tanlash hamda ulardan foydalanish qobiliyatiga bog'liq.

Ta'lim jarayoni doimiy ravishda takomillashtirishni talab qiladi, chunki u o'zgaruvchan ustuvorliklar va ijtimoiy qadriyatlar bilan bog'liq: fan va texnologiyaning rivojlanishi tobora ko'proq insonning ortib borayotgan ehtiyojlarini qondirish va shaxsning ma'naviy boyligini rivojlantirish uchun eng maqbul ishlab chiqarish darajasiga erishish vositasi sifatida tan olinmoqda.

Biroq, mutaxassislarni tayyorlashdagi zamonaviy sharoitlar professor-o'qituvchilardan o'qitish strategiyasi va taktikasini tubdan o'zgartirishni talab qiladi, bu esa universitetlarda ta'lim jarayonini takomillashtirish zarurati bilan bog'liq.

Har qanday ta'lim muassasasi bitiruvchisining asosiy xususiyatlari kompetensiya va harakatchanlikni o'z ichiga oladi. Shu bilan birga, asosiy e'tibor o'quv materialini o'zlashtirish jarayoniga qaratiladi, bu esa butunlay talabning kognitiv faolligiga bog'liq.

Biroq, bu natijaning muvaffaqiyati nafaqat nimani o'rganishga, balki uni qanday o'rganishga ham bog'liq: yakka yoki jamoaviy ravishda, avtoritarizm yoki gumanizm asosida, diqqat, idrok, xotira yoki insonning butun shaxsiy salohiyatiga tayanib, reproduksiya yordamida.

Talabalar uchun eng yaxshi o'rganish usullari faol o'rganish usullari orqali amalga oshiriladi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Ta'lim va tarbiya metodlarini takomillashtirish masalasi pedagogika fanining dolzarb yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. Mazkur muammo bo'yicha ko'plab xorijiy va mahalliy olimlar ilmiy izlanishlar olib borganlar. Xususan, J. Dyui, B. Blum, L. Vigotskiy va J. Brunerlarning tadqiqotlarida ta'lim jarayonida o'quvchilarning faolligini oshirish, mustaqil fikrlash va ijodiy yondashuvni rivojlantirishning nazariy asoslari yoritilgan. Ular interfaol ta'lim metodlari va hamkorlikda o'qitish texnologiyalarining samaradorligini ilmiy jihatdan asoslab berganlar.

O'zbekistonlik olimlardan N.Saidahmedov, B.Farberman, U.Tolipov, M.Ochilov va R.Ishmuhamedovlarning ilmiy ishlarida zamonaviy pedagogik texnologiyalar, interfaol metodlar hamda kompetensiyaviy yondashuv asosida ta'lim jarayonini tashkil etish masalalari keng tahlil qilingan. Tadqiqotlarda talabalarning mustaqil ta'lim faoliyatini rivojlantirish, kasbiy kompetensiyalarini shakllantirish va ma'naviy-axloqiy tarbiyasini takomillashtirishning pedagogik mexanizmlari yoritilgan.

Tahlil qilingan adabiyotlar shuni ko'rsatadiki, oliy ta'lim muassasalarida ta'lim va tarbiya metodlaridan samarali foydalanish talabalarning bilim olish faolligini oshirish, kasbiy tayyorgarligini mustahkamlash hamda barkamol shaxs sifatida shakllanishida muhim omil hisoblanadi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Ko'nikma va qobiliyatlarni rivojlantirishga qaratilgan faol o'rganish usullarining mohiyati o'quvchilarning mustaqil ravishda ko'nikma va qobiliyatlarga ega bo'lgan vazifani bajarishlarini ta'minlashdan iborat. Faol o'rganish usullarining rivojlanishi o'quv maqsadlari nafaqat o'quvchilarning bilim olishlari, balki ularning ijodiy va kommunikativ qobiliyatlarini rivojlantirish va muammolarni hal qilishga shaxsiy yondashuvni rivojlantirish uchun ham qo'yilganligidan kelib chiqadi. Shunday qilib, o'quv jarayonida o'quvchilarni faol o'rganish va kognitiv faoliyatga bevosita jalb qilish umumiy ravishda "faol ta'lim usullari" deb nomlanuvchi usul va texnikalar bilan bog'liq.

TAHLIL VA NATIJALAR

O'qituvchilar o'zlarining professional ishlarida dars oldiga qo'ygan didaktik vazifalarni amalga oshirishni eng to'liq osonlashtiradigan tasnif va usullar guruhidan foydalanadilar. O'quvchilarni o'rganishga jalb qilishning eng samarali usullaridan biri bu faol o'rganishdir.

Faol o'rganish usullaridan foydalangan holda simulyatsiyaga asoslangan va simulyatsiyaga asoslanmagan o'rganish usullarining bir nechta turlari mavjud.

O'qitishni tashkil qilishning simulyatsiyali va simulyatsiyasiz usullari

Ma'ruzalar. Muammoga asoslangan ma'ruzalar. Nostandard ma'ruza tinglovchilarga berilgan savollar va taqdimot paytida yuzaga kelgan muammoli vaziyatga yechim bilan boshlanadi. Muammo nuqtayi nazaridan ular muammoli bo'lmagan ma'ruzalardan asosiy muammo boshqa yechimni talab qilishi va o'tmishdagi tajribada tayyor yechim modeli yo'qligi bilan farq qiladi. Muammoga javob berish uchun mulohaza yuritish kerak, oddiy savol esa ma'lum bo'lishi kerak bo'lgan qoidani talab qiladi. Muammoga asoslangan ma'ruzalar bo'lajak mutaxassislar tomonidan mavzu tamoyillari va prinsiplarini ijodiy o'zlashtirishga yordam beradi; ular talabalarning o'quv va kognitiv jarayonlarini, ularning mustaqil auditoriya va darsdan tashqari ishlarini, bilimlarni egallash va ularni qo'llashni faollashtiradi.

Vizualizatsiyali ma'ruza. Ushbu ma'ruza usuli vizualizatsiya tamoyilidan yangicha foydalanish orqali ishlab chiqilgan. Uning mohiyatiga psixologik fan va faol o'rganish shakllari hamda usullari ta'sir qiladi. Vizualizatsiya ma'ruzalari talabalarga og'zaki va yozma ma'lumotlarni vizual ravishda tuzishga yordam beradi, bu esa o'quv mazmunining eng muhim, zarur elementlarini tizimlashtirish va ta'kidlash orqali professional fikrlashni rivojlantirishga hissa qo'shadi.

Ikki o'qituvchi ma'ruzasi. Bu yerda talabalar kurs materialida muhokama qilingan masalalarni ikki o'qituvchi o'rtasidagi jonli muloqot orqali tushunadilar. Ushbu mashg'ulotlar ikki olim nazariy masalani turli nuqtayi nazardan muhokama qiladigan real hayotdagi professional vaziyatlarni simulyatsiya qiladi, masalan, nazariyotchi va amaliyotchi. Ikki olimning ma'ruzasi talabalarni o'zlarining fikrlash jarayonlarida faol ishtirok etishga

majbur qiladi. Talabalarning vazifasi ikkita axborot manbasini taqqoslash va ulardan birini yoki boshqasini qo'llab-quvvatlash yoki o'zlarining fikrlarini rivojlantirish to'g'risida qaror qabul qilishdir.

Oldindan rejalashtirilgan xatolarga ega ma'ruza. Ushbu ma'ruza formati talabalarning professional vaziyatlarni tahlil qilish, ekspert, raqib va sharhlovchi sifatida harakat qilish hamda noto'g'ri yoki noaniq ma'lumotlarni aniqlash ko'nikmalarini rivojlantirish uchun ishlab chiqilgan. O'qituvchi ma'ruza mazmuniga ma'lum miqdordagi mazmunli, metrik yoki xulq-atvor xarakteridagi xatolarni kiritish orqali tayyorgarlik ko'radi. O'qituvchi ma'ruzaga ushbu xatolar ro'yxatini olib keladi va ularni faqat oxirida talabalar bilan baham ko'radi. Eng ko'p uchraydigan xatolar ma'ruza davomida talabalar va o'qituvchilar tomonidan o'rganiladi. O'quv jarayoni ma'ruzalardagi xatolar yashirin va talabalar uchun aniqlash qiyin bo'ladigan tarzda yaratilgan. Bu o'qituvchidan ma'ruza mazmuniga, shuningdek, o'qitish ko'nikmalariga alohida e'tibor berishni talab qiladi. Talabalarning asosiy vazifasi ma'ruza oxirida o'z yozuvlarida sezgan xatolarini belgilash va oxirida ularni aniqlashdir. Xatolarni tahlil qilish 10–15 daqiqa davom etadi. Ushbu tahlil davomida to'g'ri javoblar beriladi – o'qituvchi, talaba yoki birgalikda. Rejalashtirilgan xatolar soni o'quv materialining o'ziga xos xususiyatlariga, ma'ruzaning didaktik va o'quv maqsadlariga hamda talabalarning tayyorgarlik darajasiga bog'liq.

Matbuot anjumanli ma'ruza. Formatida matbuot anjumanlarinikiga o'xshash, ammo ba'zi o'zgartirishlar bilan. O'qituvchi talabalarga ma'ruza mavzusini tanishtiradi va ulardan unga savollar yozishni so'raydi. Talaba 2–3 daqiqa ichida o'zini eng qiziqtirgan savollarni shakllantirishi, ularni qog'ozga yozib, o'qituvchiga berishi kerak. Keyin o'qituvchi savollarni 3–5 daqiqa ichida semantik mazmuni bo'yicha saralaydi va ma'ruzani boshlaydi. Material har bir savolga alohida javob sifatida emas, balki mavzuning izchil taqdimoti sifatida beriladi, bunda tegishli javoblar shakllantiriladi. Ma'ruzadan so'ng o'qituvchi savollarni tinglovchilarning bilim va qiziqishlarini aks ettirish sifatida baholab, umumlashtiradi.

Ma'ruza-munozara. Talabalarning o'quv faoliyatida faol ishtirok etishining eng keng tarqalgan va nisbatan sodda shakli ma'ruza-munozaradir. Ushbu ma'ruza o'qituvchi va auditoriyadagi talabalar o'rtasida to'g'ridan-to'g'ri muloqotni o'z ichiga oladi. Uning afzalligi shundaki, ma'ruza-munozara talabalarning e'tiborini mavzuning eng muhim masalalariga jalb qiladi, talabalarning xususiyatlarini hisobga olgan holda kursning mazmuni va taqdimot sur'atini aniqlash imkonini beradi.

Munozara. Bu yerda ma'ruza matnini taqdim etishda o'qituvchi nafaqat talabalarning o'z savollariga bergan javoblaridan foydalanadi, balki mantiqiy bo'limlar o'rtasida erkin ma'lumot almashinuvini ham ta'minlaydi. Munozara – bu o'qituvchi va talabalar o'rtasidagi muloqot, o'rganilayotgan mavzu bo'yicha fikrlar, g'oyalar yoki qarashlarning erkin almashinuvi. Bu materialni yanada faolroq o'zlashtirishga yordam beradi, tinglovchilarning kognitiv faolligini faollashtiradi va o'qituvchiga guruhni boshqarishga yordam beradi. Samaradorlikka faqat dialog uchun savollarni to'g'ri tanlash va ularni malakali boshqarish orqali erishiladi. Munozara uchun mavzularni, tinglovchilarni jalb qilish uchun savollarni va munozara mavzusini tanlash o'qituvchi tomonidan auditoriya uchun qo'yilgan aniq didaktik maqsadlar asosida belgilanadi.

Muhokama. Bu format jihatidan ma'ruza-munozara yoki hatto munozaraga o'xshaydi, ammo muhokamada o'qituvchi ma'ruza-munozaradagi kabi savollar o'rniga aniq vaziyatni qo'yadi. Ko'pgina hollarda bu vaziyat og'zaki, juda qisqa videoyozuv yoki film lavhasi sifatida taqdim etilishi ham mumkin. U iloji boricha qisqa bo'lishi kerak, lekin xarakterli hodisa va muhokamani baholash uchun yetarli ma'lumotni o'z ichiga olishi kerak.

Talabalarni o'qitish usullarining bu guruhi turli xil seminarlar va munozara uchrashuvlarini o'z ichiga oladi. Bu usul ta'lim tizimida o'rganilayotgan muammolarni jamoaviy muhokama qilish tamoyiliga asoslangan. Bunday tadbirlarning maqsadi talabalarga tadqiqotchilar ishini simulyatsiya qiladigan muhitda nazariy bilimlarni amalda qo'llash imkoniyatini berishdir.

Fanlararo seminar. Mavzular turli nuqtayi nazardan muhokama uchun taqdim etiladi: siyosiy, iqtisodiy, huquqiy, axloqiy va psixologik. Tegishli tayyorgarlik va tajribaga ega bo'lgan fanlardan o'qituvchilar ham taklif qilinishi mumkin. Talabalarga mavzu bo'yicha taqdimotlar tayyorlash topshiriladi. Fanlararo seminar talabalarga dunyoqarashlarini kengaytirish, murakkab muammolarni tahlil qilish ko'nikmalarini rivojlantirish va fanlararo aloqalarni tahlil qilishni o'rganish imkoniyatini beradi.

Seminar kompaniyada ishlash bilan bog'liq muammolarni muhokama qilishga qaratilgan edi. Kurs bo'limini o'rgangandan so'ng, o'qituvchi talabalarni bo'lim mazmuni va mavzu bilan bog'liq masalalarni muhokama qilishga taklif qiladi. Talabalarga muammoli savollarni tanlash va shakllantirish vazifasi yuklatiladi. Seminar muammolarni guruhli muhokama qilishni o'z ichiga oladi. Muammoga asoslangan seminar usuli talabalarga o'quv dasturining ma'lum bir bo'limi bo'yicha bilimlarini aniqlash va unga doimiy qiziqishni rivojlantirish imkonini beradi.

Veb-sayt yaratish va targ'ib qilish bo'yicha seminar. Ushbu turdagi seminar talabalarning e'tiborini dolzarb mavzuga yoki uning eng muhim va ahamiyatli jihatlariga jalb qilish uchun mo'ljallangan. Seminar boshida talabalarga mavzuning asosiy fikrlarini ta'kidlash vazifasi beriladi. Agar talabalar qiynalayotgan bo'lsa, o'qituvchi buni o'zi bajarishi va ularning ijtimoiy yoki professional faoliyat bilan aloqasini ko'rsatishi mumkin. Seminar mavzulari talabalarning dunyoqarashini kengaytiradi, muammoli vaziyatlarda harakat qilishga yordam

beradi va yechimlarni izlashga ko'maklashadi. Ushbu seminarlar taniqli mavzularning yangi jihatlariga yoki ilgari qo'yilgan muammolarga yechimlarga, shuningdek, rasmiy ravishda nashr etilgan materiallar, farmonlar, ko'rsatmalar va boshqalarga qaratilgan.

Universitetlarda o'qitishning zamonaviy usuli - bu hamkorlikdagi o'qitishdir. U kichik guruhlarda ishlash uchun qo'llaniladi. Ushbu o'qitish usuli materialni samarali o'zlashtirishga, turli nuqtayi nazarlarni idrok etish qobiliyatini rivojlantirishga, hamkorlikdagi ish jarayonida hamkorlik qilish va nizolarni hal qilishga qaratilgan. Universitetlarda innovatsion o'qitishning hozirgi bosqichi uchun axloqiy qadriyatlarni ham o'z ichiga olgan zamonaviy o'qitish usullari qo'llaniladi. Bu professional etika, tanqidiy fikrlash va o'z fikrini himoya qilish qobiliyatiga asoslangan individual axloqiy munosabatlarni rivojlantirishga yordam beradi.

Bugungi kunda innovatsion usullar nafaqat bilim tashuvchisi, balki talabalarning ijodiy izlanishlarining tashabbuskori bo'lgan o'qituvchining rolini ham o'zgartirmoqda.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Xulosa qilib aytganda, oliy ta'lim muassasalarida ta'lim va tarbiya berish metodlari talabalarning bilim, ko'nikma va kompetensiyalarini shakllantirishda muhim o'rin tutadi. Zamonaviy pedagogik yondashuvlar, interfaol metodlar, axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan samarali foydalanish ta'lim sifatini oshirishga xizmat qiladi. Ta'lim jarayonida nazariy bilimlarni amaliy faoliyat bilan uyg'unlashtirish, talabalarning mustaqil fikrlashi, ijodkorligi va kasbiy salohiyatini rivojlantirish asosiy vazifalardan biri hisoblanadi.

Shuningdek, tarbiya jarayonida milliy va umuminsoniy qadriyatlarni singdirish, vatanparvarlik, mas'uliyat, ma'naviy-axloqiy fazilatlarini shakllantirish muhim ahamiyatga ega. Ta'lim va tarbiya metodlarining to'g'ri tanlanishi hamda ularning uzviy uyg'unligi natijasida har tomonlama yetuk, raqobatbardosh va malakali mutaxassislarni tayyorlash imkoniyati yaratiladi. Shu sababli oliy ta'lim muassasalarida innovatsion va samarali metodlarni keng qo'llash bugungi kunning dolzarb talablaridan biridir.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Xoliqov A.A. Pedagogik mahorat. - Toshkent: Iqtisod-Moliya, 2011. - 420 b.
2. Tolipov O'.Q., Usmonboyeva M. Pedagogik texnologiyalarning tatbiqiy asoslari. - Toshkent: Fan, 2006. - 260 b.
3. Ishmuhamedov R., Abduqodirov A., Pardaev A. Ta'limda innovatsion texnologiyalar. - Toshkent: Iste'dod, 2008. - 180 b.
4. Muslimov N.A., Usmonboyeva M.H., Sayfurov D.M., To'rayev A.B. Pedagogik kompetentlik va kreativlik asoslari. - Toshkent: Sano-standart, 2015. - 120 b.
5. Azizxo'jayeva N.N. Pedagogik texnologiyalar va pedagogik mahorat. - Toshkent: O'zbekiston Yozuvchilar uyushmasi Adabiyot jamg'armasi nashriyoti, 2006. - 192 b.
6. Zimnyaya I.A. Pedagogicheskaya psixologiya: uchebnik dlya vuzov. - Moskva: Logos, 2010. - 384 s.
7. Podlasiy I.P. Pedagogika. Noviy kurs: Uchebnik dlya studentov pedagogicheskix vuzov. - Moskva: Vldos, 2018. - 576 s.
8. John Dewey. Democracy and Education. - New York: The Macmillan Company, 1916. - 434 p.
9. Knowles M.S., Holton E.F., Swanson R.A. The Adult Learner: The Definitive Classic in Adult Education and Human Resource Development. - 8th ed. - London: Routledge, 2015. - 402 p.
10. Biggs J., Tang C. Teaching for Quality Learning at University. - 4th ed. - Berkshire: Open University Press, 2011. - 389 p.

-
- 13.00.00 Pedagogika fanlari
 - 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
 - 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
 - 13.00.03 Maxsus pedagogika
 - 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
 - 13.00.07 Ta'limda menejment
 - 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
 - 07.00.00 Tarix fanlari
 - 19.00.00 Psixologiya fanlari
 - 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
 - 02.00.00 Kimyo fanlari
 - 03.00.00 Biologiya fanlari
 - 09.00.00 Falsafa fanlari
 - 10.00.00 Filologiya fanlari
 - 11.00.00 Geografiya fanlari

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Mas'ul muharrir: Ramzidin Ashurov

Ingliz tili muharriri: Murod Xoliyorov

Musahhih: Alibek Zokirov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2026. №6(4)

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C-5669363 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzirimiz: Toshkent shahar, Yunusobod tumani
19-mavze, 17-uy.